Työterveyslaitos | Arbetshälsoinstitutet
Finnish Institute of Occupational Health

Päivitetty 5/2026

Kryptosporidioosin hallinta ja suojautuminen

Cryptosporidium-alkueläin aiheuttaa ihmisissä ja eläimissä suolistotulehduksen kryptosporidioosin.

Taudin yleistyminen vasikoilla on jatkuva työperäinen riskitekijä lypsykarjatiloilla ja vasikkakasvattamoissa.

Tartuntavaaran riski on erityisesti olemassa niillä eläintiloilla, joissa hoidetaan alle kahden kuukauden ikäisiä vasikoita. Lisäksi riski on suuri, jos vasikoilla epäillään, on todettu tai on ollut vasikkaripulia.

Katso torjuntakeinoja tartunnan ehkäisemiseen.

Riskinarviointi ja -hallinta

- Eläimet voivat olla jonkin tarttuvan taudin kantajia. Varaudu aina mahdolliseen tartuntavaaraan.
- Kryptosporidioosi voi levitä ihmisiin tartunnan saaneista eläimistä tai ihmisistä sekä alkueläimen saastuttamista tiloista.
- Cryptosporidium-alkueläin luokitellaan sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa ryhmän 2 biologiseksi tekijäksi.

Työnantajan ja oppilaitoksen velvollisuus on tehdä riskinarvio siitä, mitä riskitekijöitä työssä esiintyy (Työturvallisuuslaki 738/2002).

Työnantajan ja oppilaitoksen riskinarviointi vastaa kysymyksiin siitä,

- miten todennäköisesti riskit kohdistuvat työntekijöihin tai opiskelijoihin ja
- millainen on riskeistä aiheutuvien haittojen vakavuus.

Riskin todennäköisyyttä voidaan arvioida maatilalla ilmenneiden eläinten tai ihmisten oireiden tai todennettujen tautitapausten perusteella.

Jos eläimillä on kerran havaittu Cryptosporidium, sitä on vaikea poistaa eläintiloista.

Kryptosporidioosin voi sairastaa useaan kertaan

- Se tarkoittaa, että kerran sairastettu tauti ei anna pysyvää immuniteettia.
- Jos henkilöllä on immuunipuutossairaus tai muu vastaava tilanne, altistumista Cryptosporidiumille tulee välttää kokonaan.
- Kryptosporidoosi voi vaatia ihmisillä sairaalahoitoa, koska se aiheuttaa rajuoireisen tai pitkittyneen ripulin.

ASIANTUNTIJAMME

Sirpa Laitinen
johtava asiantuntija
sirpa.laitinen@ttl.fi
+358 30 474 7233

LUE LISÄÄ

ttl.fi/teemat/tyoturvallisuus/altistuminen-tyoympariston-haittatekijoille/kemiallisten-tekijoiden-hallinta-tyopaikalla/tyoympariston-riskienhallinnan-malliratkaisut

Lypsykarjatiloilla ja vasikkakasvattamoissa havaitaan nykyään usein kryptosporidioosia.

Kun lääkäri epäilee eläimistä ihmiseen tarttuvaa ammattitautia

- epäilystä tehdään ilmoitus työsuojeluviranomaiselle ja työnantajalle tai oppilaitokselle.
    - Linkki ilmoituslomakkeeseen ammattitaudista verkkosivulla: https://tyosuojelu.fi/asiointi-ja-yhteystiedot/luvat-ja-ilmoitukset/ammattitauti
- Työnantaja tai oppilaitos tekee ilmoituksen tapaturmavakuutuslaitokselle.
    - Linkki työnantajan ilmoituslomakkeeseen verkkosivulla: https://www.ttl.fi/ajankohtaista-kryptosporidioosista
- Mikrobiologian laboratorio ilmoittaa mikrobilöydöksen THL:n tartuntatautirekisteriin.

Työnantaja ja terveydenhuolto ryhtyvät toimenpiteisiin, jotka vähentävät muiden henkilöiden sairastumisen riskiä.

Jos vaara altistua havaitaan työ- tai opiskeluympäristössä

Riski sairastua vähenee, kun

- käyttöön otetaan asianmukaiset työ- ja suojautumisohjeet ja
- ohjeiden noudattamista valvotaan.

Työnantajan ja oppilaitoksen tulee tarvittaessa hankkia työhön ja työntekijöille soveltuvat suojaimet.

Työturvallisuuslaki vaatii, että työntekijät ja opiskelijat noudattavat työnantajan ja oppilaitoksen antamia työ- ja suojautumisohjeita.

Valitse suojavarustus oikein

1. Työasu

- Käytä työssä eläinten kanssa erillistä työasua, jonka voi pestä pyykkikoneessa ja joka kestää korkeaa, vähintään +60 °C lämpötilaa.
- Käytä kapeita työasujen lahkeita ja pitkähihaisia paitoja, jotta saat ne helposti suojaan jalkineiden ja käsineiden sisään. Lepattavat vaatteet likaantuvat helposti ja voivat levittää taudinaiheuttajia.
- Letitä pitkät hiukset kiinni ja suojaa hiukset huivilla, hatulla tai hupulla.
- Erillinen haalari ja esiliina estävät taudinaiheuttajien pääsyä alla oleviin vaatteisiin.

2. Suojakäsineet

- Karjanhoitotyössä on käytettävä kertakäyttöisiä suojakäsineitä. Varsinkin, jos kosket eläimen peräpäähän, limakalvoihin tai eritteisiin.
- Kertakäyttöiset suojakäsineet on hyvä olla päällä koko ajan, jos olet tekemisissä sairastuneiden eläinten kanssa tai altistut lannalle, esimerkiksi puhdistustöissä.
- Suojakäsineiden tulee olla merkitty CE-merkinnällä ja EN 374 -standardimerkinnällä.
- Jos suojakäsineiden käyttöohjeessa ei ole puhdistusohjeita, niitä ei saa pestä tai desinfioida. Varmista tarvittaessa suojakäsineiden suojaavuus työssä käytetyiltä kemikaaleilta ja lääkeaineilta.
- Jos tarvitset mekaanisilta vaaroilta suojaavia suojakäsineitä tai muista työkäsineitä, pue ne kertakäyttökäsineiden päälle.

3. Kasvojen- ja silmiensuojaimet

Tartuntavaarassa silmät suojataan naamiomallisilla suojalaseilla tai kasvovisiirillä, esimerkiksi sairaan vasikan hoidossa.

4. Hengityksensuojain

Hengityksensuojainta tulee käyttää tilanteissa, joissa on tartuntavaara, materiaali pölyää (esim. kuivikkeiden käsittelyssä) tai ilmassa leviää kaasuja.

Hengityksensuojain tarkoittaa

- FFP-tason hengityksensuojainta tai suodattimella varustettua puolinaamaria tai puhallinsuojainta.
- FFP-hengityksensuojaimet ovat kertakäyttöisiä tartuntavaarallisissa töissä.

Valitse hengityksensuojain käyttötarkoituksen mukaan

- FFP3-hengityksensuojain venttiilillä suojaa tartuntavaaralta ja pölyltä. Venttiili mahdollistaa esteettömän ja helpomman hengityksen.
- Puolinaamaria ABEKP3-suodattimella käytetään, jos ilmassa on hiukkasten lisäksi kaasuja, happoja tai muita kemiallisia aineita.
- Kun ei ole tarvetta siirtää hengityksensuojaimia eläintenpitopaikkojen välillä, voit suojautua tehokkaasti puhallinsuojaimella, jossa on huppu, kypärä tai visiiri kasvo-osana.
    - Tartuntavaaralta ja pölyltä suojaavassa puhallinsuojaimen suodattimessa on merkintä TH3P SL R.
    - Jos lisäksi on tarve suojautua kaasumaisilta yhdisteiltä, käytetään hiukkassuodattimen P sijaan ABEKP-yhdistelmäsuodatinta.

Muista!

- FFP3 ja puolinaamari ovat hengityksensuojaimina tehokkaita vain silloin, kun ne istuvat tiiviisti kasvoilla.
- Parta voi estää suojaimen tiivistymisen kunnolla kasvoille.
- Suodatinsuojaimet eivät suojaa hapen puutteelta.
- Kun hankit hengityksensuojaimia, ota huomioon suojaimen puhdistettavuus, jos se ei ole kertakäyttöinen suojain.
- Pese saippualla ja vedellä ne hengityksensuojaimen osat, jotka voidaan käyttöohjeen mukaan pestä.
- Puhdista puhallin pyyhkimällä ulkopinta puhtaalla, kostealla liinalla.

5. Työkengät

- Työkenkien tulee olla tukevat ja turvalliset.
- Työkengät pitää pystyä puhdistamaan helposti.
- Älä käytä kengänsuojuksia normaaleissa töissä, koska ne rikkoutuvat helposti ja voivat olla liukkaat.

Suojainten riisuminen ja kertakäyttösuojainten poistaminen

- Suojavarusteet riisutaan kääntämällä likaista puolta sisäänpäin.
- Kosketaan vain puhtaisiin pintoihin, jotta kädet, iho tai alla olevat vaatteet eivät likaannu.
- Käytetyt kertakäyttöiset suojakäsineet ja -asut, kengänsuojat ja hengityksensuojaimet laitetaan aina suoraan roskiin.
- Suoja- ja työasut vaihdetaan omiin arkivaatteisiin ennen kuin poistutaan eläintiloista esimerkiksi autoon tai asuintiloihin.
- Likaiset työasut pestään ja pesu on tarpeen varsinkin silloin, jos asuun on roiskahtanut eläinten eritteitä. Työasu pestään myös aina ennen kuin käytetään sitä toisella eläintilalla.

Desinfiointiaineet

Ihmiselle suhteellisen turvalliset alkoholipitoiset desinfiointiaineet tehoavat huonosti alkueläimiin, kuten Cryptosporidiumiin. Alkueläimiä vastaan tarkoitetut desinfiointiaineet ovat voimakkaita kemikaaleja.

- Työntekijöiden on suojauduttava valmisteen käyttöturvallisuustiedotteessa olevien ohjeiden mukaan. Se tarkoittaa koko ihon, silmien ja hengityselinten suojaamista.
- Suojautuminen on erityisen tärkeää painepesurilla tehtävän puhdistuksen aikana.

Hyvä hygienia

Suojaimet eivät korvaa hyvää hygieniaa.

- Sormuksia, rannekelloja ja -koruja tai mobiililaitteita ei saa käyttää eläintiloissa. Ne keräävät mikrobeita ja niitä on vaikea puhdistaa riittävän puhtaaksi.
    - Mobiililaitteet voi suojata esimerkiksi kertakäyttöisellä muovipussilla. Mobiililaitetta voi käyttää suojamuovin läpi.
- Kynnet eläintyössä pidetään lyhyinä eikä niitä saa pureskella.
    - Helppo nyrkkisääntö kynsien pituuteen on, että kynnet eivät saa näkyä sormenpäiden yläpuolelta, kun sormia katsotaan käden kämmenpuolelta.
    - Geeli- ja rakennekynsiä eikä kynsilakkaa käytetä eläintiloissa. Ne keräävät mikrobeja samalla tavoin kuin korut.

Käsien ihosta ja muista ihoalueista on pidettävä hyvää huolta. Haavainen tai ihottumainen alue on parannettava tai vähintään suojattava hyvin ennen työskentelyä eläintiloissa.

Pese kädet

Kädet on pestävä, vaikka työssä on käytetty suojakäsineitä. Poista näkyvä lika aina vesi- ja saippuapesulla.

1. Huuhtele ensin kädet kädenlämpöisellä vedellä.
2. Hiero käsiin nestemäistä saippuaa. Pese myös peukalot ja sormien välit. Pese tarvittaessa sormen päät ja kynnenaluset kynsiharjalla.
3. Huuhtele ja kuivaa kädet kertakäyttöpyyhkeellä, ja sulje vesihana pyyhkeellä pesun jälkeen.

Käsien pesu kestää vähintään 20 sekuntia.

- Pese kädet aina eläintiloissa työskentelyn sekä wc-käynnin jälkeen, ennen ruokailua, tupakointia tai nuuskaamista sekä töihin tullessa ja töistä lähtiessä.
- Jos kädet desinfioidaan alkoholipitoisella käsihuuhteella, monet mikrobit vähenevät iholla.
    - Desinfektiohuuhde ei tehoa alkueläinten torjuntaan, mutta se poistaa bakteereita ja viruksia.
    - Käsihuuhteissa on lisäksi ihoa hoitavia aineita, jotka jäävät ihon pinnalle alkoholin haihduttua ja säilyttävät ihon kosteustasapainoa.

Pese työvaatteet

Suosittelemme joko työpaikalla tai pesulassa pestäviä työ- ja suojavaatteita, jotta niitä ei tarvitse viedä kotiin pestäviksi.

- Riisu eläintiloissa käytetyt vaatteet ja siirrä ne erilliseen, merkittyyn pyykkipussiin. Näin pyykin käsittelijä tietää, että kyseessä on mahdollisesti tartuntavaarallinen pyykki.
- Voit käyttää likaisille työvaatteille myös pyykkikoneessa liukenevaa, infektiopyykille tarkoitettua pyykkipussia. Se minimoi pyykin käsittelemisen.
- Jos siirrät pyykin pussista koneeseen, täytyy pyykin käsittelyssä käyttää suojavarusteita. Esimerkiksi kertakäyttöisiä suojakäsineitä.
- Tartuntavaarallinen pyykki pestään aina erillään muusta pyykistä. Pesussa käytetään vähintään +60 °C lämpötilaa ja normaalipituista pesuohjelmaa.
- Pese kädet likapyykin käsittelyn jälkeen.

Pese jalkineet ja työvälineet

- Jalkineiden ja työvälineiden materiaalin tulee kestää pesua mahdollisimman kuumalla vedellä ja pesuaineella.
- Anna jalkineiden ja muiden varusteiden kuivua hyvin ennen seuraavaa käyttöä, jos mahdollista.